

De Eraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 25 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124.)

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 24 November 1907. N°. 1560.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.30, voor België per jaar f 5.20 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangegaan door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van lieftedevoten f —.12 per regel.

Pro fege.

TWEEDE REEKS.

X.

Den Koning nu der eeuwen, den onverderfelijken, den onzinnelijken, den alleen wijzen God zij eere en heerlijkheid in alle eeuwigheid, Amen. 1 Timoth. 1: 17.

Alzoo is de Christus ten eerste het Hoofd van zijn mystiek Lichaam. Hij is in de tweede plaats de Rechter van geheel de menscheid. En ten derde is hij de Heere der engelen. Thans is er zoowel in de menschenwereld als in de engelenwereld nog verzet tegen deze zijn heerschappij. We zijn nu nog in de periode van worsteling. De strijd is nog niet volstreken. Maar is hij eenmaal volstreken, dan zal de uitkomst deze zijn, dat Christus in de gehele geestelijke levenssfeer, die menschen en engelen omvat, als overwinnaar heerschen zal. Alle tegenstand zal dan gebroken zijn. In de menschenwereld zal een iegelijke ziel, die niet in Jezus is, ophouden langer mee te tellen. Ons menschelijk geslacht zal dan alleen de herboren menscheid wezen. En zoo ook zal in de engelenwereld alleen de heerschare der goede engelen, na uitwerping van de demonen, haar werking blijven oefenen. Deze herboren menscheid, met dat heil der goede engelen, zal voor eeuwig de geestelijke wereld uitmaken, en in die uit mensch en engel gevormde wereld, zal de mensch Christus Jezus de Koning zijn. De menscheid is in zijn schepping een weinig minder dan de engelen gemaakt, maar volhardt de mensch zijn roeping dan komt hij ver boven de engelen uit. Zieende op Christus, zegt daarom de Hebreërbrief: „Hij is zooveel treffelijker geworden als de engelen, als hij uitnemender naam boven hen geëerd heeft”, een uitspraak waarin de schrijver de engelen laat optreden als „dienende geesten”, en daarentegen den Christus als „het afschijn van Gods heerlijkheid en het uitgedrukte beeld zijner zelfstandigheid, dragende alle dingen door het woord zijner kracht.” Christus zittende aan Gods rechterhand, moet daarom steeds ingedacht in zijn drievoudige betekenissen: *Hoofd der gemeente, Rechter der gansche aarde, en Heere der engelen*, en daarbij bekleed met zoodanige majesteit, dat hij geheel de geestelijke orde der schepping aan zich kan onderwerpen, elken tegenstand in die geestelijke orde kan breken, en zich in het eind den volkomen triomf in geheel de geestelijke schepping verzekerd ziet.

Hier nu rijst vanzelf de vraag, op wat wijs we ons de verhouding te denken hebben tusschen deze geheel de menschen- en geestenwereld omvattende heerschappij van den Christus, en de oorspronkelijke heerschappij van God Drieëenig. Nimmer toch mag het voorgesteld, alsof de Almachtige God zich van Zijn macht en heerschappij ontdaan had, zich uit het voorziene bestel over Zijn schepping had teruggetrokken, en nu slechts toezag op wat wijs in Zijn naam het bewind over het heelal door den Christus gevoerd werd. Dat ware den Christus in de plaats van den Almachtigen stellen, den Drieëenigen God onttrekken, om alleen Christus op den troon te doen heerschen, en alzoo een God te aanbidden. Die, als we het, met allen eerbied, in een menschelijke term mogen uitdrukken, had *geabdiceerd*, en nu een God op *non activiteit* ware geworden. Een God, die uit de verte aanzag hoe het ging, maar Zelf van allen invloed op den gang der dingen afstand had gedaan. Een tusschenbewind, ingesteld, niet voor altoos, want in het eind zou de Christus het Koninkrijk aan den Vader teruggeven, maar wel voor nu, beginnende met Jezus opvaren ten hemel, en eerst na Jezus wederkomst ten gerichte een einde nemend. Bij meer dan één mystieke secte had zulk een worsteling dan ook post gevat, en nu nog zijn er niet weinigen, die zoo en niet anders de heerschappij van Jezus, als den van God gezalfden Koning, verstaan. En tegen dit één uiterste, waarbij ter wille van Christus Koningschap, de Koninklijke heerschappij van den Almachtigen God tijdelijk rusten moest, kwam dan bij reactie gedurig het andere uiterste op, dat om Gods heerschappij ongekrenkt staande te houden, steeds meerder weigerden het Koningschap van Christus anders dan in *overdrachtelijken zin* te verstaan. Zoo geraakte men in de klem van het dilemma: Er kan maar één Koning zijn. Is Christus die Koning, dan hield God op onze Koning te zijn. Of, omgekeerd, is God Koning gebleven, dan kan het Koningschap van Christus niet anders dan een Koningschap in naam zijn. Beide, het Koningschap van God Drieëenig en het Koningschap van den Christus, zich alszaam bestaande te denken, scheen niet

wel mogelijk. Van daar dat er steeds kringen waren, en er nog altoos kringen zijn, waarin zoo schier uitsluitend alle ding van den Christus wordt ingewacht, dat de aanbidding van God Drieëenig er schade door leed; en dat hier tegenover, bij reactie, veel breede kringen zijn opgekomen, waarin men van het voorziene bestel Gods alle ding verhoopt, maar dan ook de Koninklijke heerschappij van den Christus zoo goed als heeft opgegeven. Van die tegenstelling nu weet de Schrift niet. Nog in Openbaringen 17: 3 heet het: „Groot en wonderlijk zijn uwe werken, Heere, gij almachtige God! Rechtvaardig en waarachtig zijn uwe wegen, gij Koning der heiligen”, gelijk Paulus in Titus 1: 17 uitroept: „Den Koning nu der eeuwen, den onverderfelijken, den onzinnelijken, den alleen wijzen God, zij eere en heerlijkheid in alle eeuwigheid!” En daarnaast staat even beslist en scherp bevestigd het Koningschap van den Christus, „die de getrouwe Getuige is, de eerstgeboorne uit de dooden, de Overste der koningen der aarde.” Ja, de Christus zettelt „verre boven alle overheid en macht en kracht en heerschappij, en alle naam die genoemd wordt, niet alleen in deze wereld, maar ook in de toekomstende.” Het komt er dus op aan, dat Koningschap van Christus zoo te verstaan, dat het Koninkrijk Gods blijft, en het is deze bijeenvoeging van beide, die de Schrift uitdrukt door te zeggen, dat de Christus *geesten is aan de rechterhand des Vaders, aan de rechterhand Gods, in den hemel*.

Dat „nietten aan Gods rechterhand” is beelddespraak, en alzoo, gelijk alle beelddespraak, ontleend aan toestanden hier op aarde, en wel aan toestanden gelijk ze, in Jezus dagen, in het Oosten bestonden. Met name nu in de Oostersche landen kende men destijds een *Grootvicer*, gelijk die nu nog in enkele Oostersche landen aanwezig is. Zulk een Grootvicer is de machthebber in 's Konings rijk, die in naam des Konings alle dingen bestelt. Hij was en is onder de Vorsten de hoogste waardheidsbekleeder. Ook al zijn er Ministers, en ook al is er een Ministeraad, de Grootvicer staat verre boven deze lagere ambtenaren. Nu nog voert in Turkije de Grootvicer, en hij alleen, den titel van *Zijne Hoogheid*. De Grootvicer bezit het volste vertrouwen van zijn Vorst, zijn Vorst geeft hem zijn volle macht ter beschikking, en al blijft de heerschappij aan den Vorst, zoodat hij elk oogenblik zijn Grootvicer kan afzetten, zoolang deze Grootvicer blijft, is hij de persoon, door wien de Vorst zijn heerschappij uitoefent. Deze geheel eenige positie nu van den Grootvicer geeft hem bij plichtgelegenheid het recht op den hoogsten eerezetel, en die eerezetel is op den troon, rechts van den Vorst, en deswege is het zinnen aan 's Konings rechterhand de staande uitdrukking, om de hooge eerepositie van den Grootvicer uit te drukken. En die uitdrukking nu was reeds in Israëls profetie, en is naderhand door den apostel op den Christus overgebracht; niet alsof hierdoor zijn majesteit volledig werd uitgedrukt, want met Jezus heerschappij is niets op aarde te vergelijken; maar overmits er een beelddespraak noodig was, en onze aardsche samenleving geen ander beeld opleverde, waarin de *ondergeschikte heerschappij* sterker uitkwam, dan in de positie van zulk een Oosterschen Grootvicer. Maar meer dan beelddespraak was het niet. Geen Oostersche Vorst beschikte over een majesteit als aan God te toekomt. De Grootvicer van zulk een Oostersche vorst was niet zijn zoon, maar een vreemde. De Grootvicer werd vaak afgezet en door een ander vervangen, en keerde dan terug tot de positie van een gewoon onderdaan. Altegaderer bijkomende omstandigheden, die reeds genoegzaam aantoonen, wat principieel verschil er bestaat tusschen de heerschappij van zulk een Grootvicer en het Koningschap van Christus. Jezus is Koning, de Grootvicer was slechts een betaald ambtenaar. Het zinnen aan Gods rechterhand mag, voor wat de beelddespraak aangaat, dan ook nooit verder worden getrokken, dan om aan te duiden, dat onder alle schepselen niemand met een majesteit als van den Christus bekleed is, en dat God Drieëenig zijn heerschappij uitoefent *door Hem*.

Grondgedachte blijft alzoo, dat we in de Koninklijke heerschappij van den Christus te doen hebben met een overgedragen, met een opgelegde, met een instrumentele heerschappij. In God is de heerschappij vanzelf bestaande en oorspronkelijke, in den Christus is de heerschappij een gevolg van een daad Gods, waardoor Christus tot Koning gezalfd en met macht bekleed is. Nooit echter in dien zin, dat God, door Christus tot Koning over het Godrijk te zalven, zelf van zijn Majesteit afstand zou gedaan hebben. God Almachtig is en blijft

de Koning der koningen. Zijns is en blijft de opperheerschappij. En waar de Christus dienst doet als instrument, waardoor God zijn heerschappij uitoefent, blijft het toch altoos God, en God alleen, van Wien de heerschappij uitgaat. Als een moeder de zorg over haar kroost toevertrouwt aan een dienstdoer, en deze in de kinder-kamer regeert, wil dat nooit zeggen, dat daarom de moeder ophield het zeggenschap over haar kinderen te bezitten. Het is veelmeer krachtens haar moederlijke autoriteit, dat zij een dienstdoer over haar kinderen aanstelt, want die dienstdoer moet haar bevelen nakomen, en regeeren in haar geest. En zoo dikwijls zij zelve zich in de kinder-kamer vertoont, waant niemand dat haar autoriteit door die dienstdoer gebroken of ook maar verkleind is. Een meester op een school met meerdere klassen, is niet in alle klassen tegelijk tegenwoordig, en daarom stelt hij over de lagere klassen onderwijzers aan, die in hun klassen over de kinderen die hem toevertrouwd zijn, zeggenschap uitoefenen. Maar steeds blijft de meester de verantwoordelijke persoon, en weet zoowel elk scholier als elk onderwijzer, dat het Hoofd der school in alle klassen zijn zeggenschap doet gelden. Zoo is het met een Koning, die een veldheer aan het hoofd van zijn uitbrekkend leger plaatst. Elk soldaat en elk officier van dat leger moet den veldheer gehoorzamen en zijn bevelen uitvoeren, maar in geen hunker komt 't denkbeeld op, dat daardoor de Koning afstand van zijn gezag zou hebben gedaan. Op een schip in oorlog beveelt een opperofficier, maar al heel de vloot uitstroomt onder een admiraal die het opperbevel heeft, weet heel de manschap, dat die admiraal heel de vloot in zijn naam houdt, en dat de bevelhebber op elk afzonderlijk schip zijn autoriteit slechts ontleent aan hem. En ook, zoowel die admiraal als die scheepscommandanten denken er geen oogenblik aan, dat de autoriteit, waarmee zij bekleed zijn, het oppergezag van den Vorst van het land zou uitsluiten of te niet doen. Voor het grijpen zijn alsoo de voorbeelden uit onze aardsche huishouding, die ons doen zien, hoe een hoog gezag uitsluitend door andere autoriteiten kan worden uitgeoefend, zonder dat hierbij ooit sprake is van een afleggen van de heerschappij door den Vorst van het land, van een vader in zijn gezin, van een opperbevelhebber in het leger, of van een admiraal op de vloot. Veelmeer blijft de macht van hen, die andere personen voor de uitoefening van die macht gebruiken, ongedeerd en ongeschonden, en in niets wordt aan de oorspronkelijke autoriteit afbreuk gedaan. En zoo nu ook blijft de oppermajesteit van God Drieëenig geheel wat ze was en is, ook al is het, dat de Christus als de Middelaar optreedt, om in den naam zijns Vaders zijn Goddelijke autoriteit over de wereld der menschen en de wereld der engelen uit te oefenen.

De vaderlijke macht *vervangt* de macht van God over het kind niet, en beide, vader en kind, verstaan uitnemend wel, dat het God is die hen beide regeert. De macht van den Koning die regeert bij de gratie Gods, *vervangt* de macht van God over land en volk niet, en beide, vorst en volk, voor zoover ze God dienen, verstaan uitnemend wel, dat God hun Heere en Meester blijft. En zoo nu ook *vervangt* de heerschappij van den Christus de opperheerschappij van den Almachtigen niet, en blijft het Christus eere, nooit anders dan de eere zijns Vaders te beoelzen, zijn spijze daarin te vinden dat hij den wil des Vaders volbrengt, en de zijnen niet van den Vader af te houden, maar integendeel ze tot den Vader te brengen. Alle afgeleid gezag als zoodanig, 't zij van den vader in zijn gezin, van een vorst over zijn land, of van Jezus als Koning van het Godrijk, rust op en gaat uit van het gezag van God Almachtig, blijft daaraan ongeschikt, en heft het niet op, maar dient het en strekt om het te verheerlijken. Maar bij aanmerkelijke gelijkheid tusschen het afgeleid gezag van een vader en een Koning en het gezag van den Christus als Koning van het Godrijk, bestaat er toch tusschen beide tweemaal diepgaand verschil. Het eerste verschil is, dat het gezag van den vader en den Koning beperkt, het Koningschap van Christus daarentegen alomvattend is. En het tweede verschil bestaat hierin, dat het gezag van een vader en van een Koning op aarde niet zelden gebrekkelijk, en zelfs tegen Gods wil wordt uitgeoefend, terwijl het gezag van den Christus in het Godrijk, altoos zuiver en heilig is, en nooit anders dan naar Gods wil tot uitoefening komt. Over beide verschillen een kort woord. Een vader moet voor zijn kinderen zorgen,

ze hun levensbestaan verzekeren, ze leiden en opvoeden, en ze aldus bekwaamen, om straks zelfstandig in de wereld op te treden. Maar hierbij is de vader beperkt in zijn middelen. Hij moet zelf het brood van zijn God ontvangen, om 't aan zijn kinderen te kunnen uitdeelen. Hij heeft de gezondheid en den welstand van zijn kinderen slechts ten deele in zijn macht. Hij is niet altoos bij hen. Hij heeft de invloeden niet in zijn macht, die van allen kant op zijn kinderen worden uitgeoefend. Hij moet allerlei hulp gebruiken, om zijn kinderen te bewaken, te leiden en te doen onderwijzen. En bovenal, hoe innig hij ook met zijn kinderen leve, en al zijn ze vleesch van zijn vleesch en bloed van zijn bloed, hij heeft niet dan zeer zijdelings toegang tot hun hart. Hun innerlijk leven is evenmin als hun levenslot in zijn hand. Voor zoover het gezag Gods door een vader over zijn kinderen wordt uitgeoefend, heeft dit alsoo slechts zeer ten deele plaats, en nimmer kan gezegd worden, dat de vader het instrument is, waardoor God al zijn Goddelijk gezag over het kind uitoefent. Dit wat het eerste verschil betreft. En sterker nog spreekt hier het tweede verschil. Een vader, zelf een zondig, gebrekkig mensch, kan uit dien hoode niet anders dan een zondig en gebrekkig instrument zijn voor de uitoefening van het Goddelijk gezag. Niet zelden gaat dit zelfs zoo ver, dat een vader het hem verleende gezag over zijn kind niet slechts op uiterst feilbare wijze uitoefent, maar ook dit gezag misbruikt, om tegen den wil van God met zijn kind in te gaan. Er zijn vaders, helaas, die het gezag Gods bij hun kind afbreken, in plaats van dat op te bouwen. Vaders zelfs, die oorzaak zijn geweest, dat hun kind, op hun aandringen, tegen God inging. En dat niet alleen door kwaad voorbeeld en gebrek in de opvoeding, maar zelfs door een opzettelijk aankweken in het kinderhart van onheilige beginselen en het uitstorten in het kinderhart van ongoddelijk zaad. Wat nu voor den vader geldt, geldt evenzoo voor de vorsten der aarde. Ook hun macht is eenzijdig beperkt, en gaat buiten het innerlijk leven van hun onderdanen om, en keert zich anderszins vaak tegen de eere Gods, in stede van den eerbied voor het Goddelijk gezag in hun onderdanen aan te kweken en te bevestigen.

Maar juist deze beide hindernissen vallen bij het Koningschap van den Christus geheel weg. Zijn invloed op ons hart is onbegrensd. Er is niets in onze existentie of in ons innerlijk leven, dat aan zijn macht en invloed onttrokken is. Om dit scherp te doen uitkomen, sprak Jezus 't zelf uit, dat aan hem, niet aan den vader noch aan den vorst, maar aan hem alleen *alle dingen* waren overgegeven, ja, dat *alle macht* in hemel en op aarde te zijner beschikking stond. Van aanvulling *kan* en *moet* sprake zijn bij een vader of een vorst, maar juist van die *aanvulling* kan nooit sprake zijn bij den Christus. Zijn heerschappij omvat volledig heel de existentie der zijnen. „Het Lam dat geslacht is, zoo zongen Gods engelen, is waardig te ontvangen de kracht, de rijkdom, de wijsheid en sterkte, en eere, en heerlijkheid en dankzegging”. En ten andere, in Jezus is elke gebrekkige uitoefening van het Goddelijk gezag ondenkbaar. Nooit kan er in de uitoefening van het hem toekomende gezag iets te kort schieten, iets verkeerd toegaan, en nimmer vooraf kan de uitoefening van het Goddelijk gezag door den Christus ingaan tegen de eere Gods of tegen Zijn heiligen wil. Bij alle ander opgelegd gezag is het beperkte, het gebrekkige, het zondige, bij den Christus is de uitoefening van het gezag des Vaders altoos alomvattend, volkomen en heilig in den allerheiligsten zin. Dit nu maakt eenzijdig, dat bij de heerschappij van den Christus geen aanvulling noodig is, ja van geen aanvulling sprake kan zijn, en anderzijds, dat steeds en ten volle juist het Goddelijk gezag in zijn bewindvoering tot uitdrukking komt.

Dit nu is alleen mogelijk, doordien Christus Gods eeniggeborene Zoon, en zelf der Goddelijke natuur deelachtig is. Het is zoo, het wordt door Jezus en zijn apostelen duidelijk uitgesproken, dat hij met deze Koninklijke macht bekleed is als *Zoon des menschen*. Als de Zoon Gods, als de tweede Persoon in de Heilige Drieëenigheid, kon hem geen macht gegeven worden, maar bezit hij die macht in en uit zichzelf. Maar niettemin blijft hij ook als Zoon des menschen zijn Goddelijke natuur in zich dragen. Hij heeft zich zelve vernederd, wat den staat van Goddelijke heerlijkheid aangaat, en is gevonden in de gestalte der vernederde menscheid, maar zijn Goddelijke natuur kon hij niet afleggen. Ze mocht onthuld, ze mocht ontfloerd zijn, maar nooit week ze ook

maar één oogenblik van hem. En juist dit nu maakt, dat in zijn Koninklijke heerschappij als Zoon des menschen, steeds van zelf tevens het Goddelijk gezag heerscht. Beide zijn in zijn eigen persoon onafscheidelijk van elkander. Dieper indringen kunnen we hier niet, want wie zal, zij 't ook stamelend, uitspreken, wat de band in het Goddelijk Drieëenig Wezen is tusschen den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest? Zij het ons daarom genoeg, dat de apostelen, waar ze ons de Koninklijke heerschappij in beeld brengen, steeds op de Goddelijke mogendheid teruggaan, waardoor Christus, als de Zoon Gods, alle dingen geschept heeft, zijnde en blijvende hij het afschijn van Gods heerlijkheid en het uitgedrukte beeld van Gods zelfstandigheid, zoodat we niet alleen aan hem het ontstaan danken, maar ook nu nog *bestaan* door hem. Van een scheiding of tegenstelling tusschen het gezag Gods en het gezag van den Christus kan alzoo geen sprake zijn.

Maar wel is er in zijn Koning-zijn het *Middelaarschap*. De rechtstreeksche gemeenschap van onzen geest met den Geest Gods was door de zonde verbroken. Er was door die zonde een stuiting. Het Goddelijk gezag, nu in zijn heiligste opvatting genomen, kon niet in ons, als zondaren, tot zijn recht komen. Het kon wel *over* ons worden uitgeoefend, maar niet heiliglijk *in* ons. En in die breuke nu voorziet de Middelaar. Als het Lam dat geslacht is, doorbrekt hij de giftige wal der zonde, die het recht Gods belette uit te komen, en als onze één, als Zoon des menschen, treedt hij met ons zondig menschelijk geslacht in *levensgemeenschap*. Dit nu bracht te wege, dat de Christus ons een toenadering tot het Goddelijk leven schonk, die we met God zelf niet rechtstreeks bezaten. Zoodanig kon hij het Goddelijk gezag tot ons en in ons doen doordringen op veel intiemer wijs, dan de gemeenschap met den Vader, in onzen gebrekkigen staat, dit alsnog toelaat. Maar, natuurlijk, daar kan het niet bij blijven. Het einddoel moet zijn, dat we niet alleen aan Hem, door wien alle dingen zijn, maar ook aan Hem uit Wien alle dingen zijn, rechtstreeks onderworpen worden. Het Goddelijk gezag moet in het eind uit God Drieëenig rechtstreeks, en zonder tusschenschakel, in ons dringen en ons geheel beheerschen. Welnu, de apostel getuigt dan ook, dat het daartoe komen zal. Tot aan het einde der dagen blijft het Middelaarschap onmisbaar. Maar treedt eenmaal het einde in, dan valt het Middelaarschap weg, en zal de Christus zijn heerschappij, voor zoover ze uit het Middelaarschap voortvloeit, aan God en den Vader overgeven, opdat ten leste alle scheiding worde te niet gedaan, en het dan zijn zal *God alles en in allen*. Dan zal de Goddelijke autoriteit, het Goddelijk gezag, zonder tusschenschakel, rechtstreeks aller hart beheerschen, en de menschenwereld met de engelenwereld saam, in heerlijkheid harmonie, die geestelijke schepping vormen, waarin God Drieëenig geestelijk heerscht. Niet alsof hiermee de Koninklijke heerschappij van den Christus wegviel. Hij blijft immer de Zoon Gods, en hij blijft het Hoofd van het mystieke Lichaam. Maar de sluier van het Middelaarschap zal dan wegvallen; dat Middelaarschap heeft dan zijn vrucht volmondig, en het zal niet meer zijn door den Middelaar tot den Vader, maar in Christus in zalige gemeenschap met God Drieëenig verbonden.

„Vereenig mijn hart.”

Leer mij, Heere, uwen weg, ik zal in uwe waarheid wandelen; vereenig mijn hart tot de vrees uws naams. Psalm 86: 11.

Er ligt een ongemengde sterke krachtsopenbaring in kracht die *geconcentreerd* is. „Dit geconcentreerd” is een woord, aan onze taal vreemd, en waarvoor wij een even sterk sprekend woord missen. Letterlijk betekent het: „Op één middelpunt saamgetrokken.”

In sin moet het overeen met ons „eendracht maakt macht”, en het blijft zijn beeld vinden in den pijlbundel. Elke pijl op zich zelf licht niet uit, maar de knakken en te breken, maar de zeven pijlen saam zijn u als bundel te sterk. „Verdeel en heersch” is daarom de sleutel der geheimen, voor wie een sterk geconcentreerd tegenstand breken wil, en omgekeerd danken de socialisten hun invloed heel de wereld door aan niets zoover, als aan hun leuze: „Proletariats van heel de wereld, *vereenigt u!*” Vreemd alleen is het, dat de Christenheid genadig optreedt, alsof haar omgekeerd ware toegesegd, dat in *verdelendheid* haar sterkte zou zijn. Liefde is saambinding, en geen Christentempel is er, of de liefde wordt er als de rijkste geloofsbinding gepredikt. Aan liefdadigheid en overwilligheid schort het dan ook niet. De macht en de zegen der liefde schittert allerwege. Alleen maar, de Christenheid past het in